

Handlingsplan för nationella minoriteter 2023–2027

Beslutad av Regionstyrelsen 2022-10-13

Bakgrund

Sedan år 2000 är urfolket samer, tornedalingar, sverigefinnar, romer och judar erkända som nationella minoriteter i Sverige. Minoritetsspråken är samiska, meänkieli, finska, romani chib med dess varieteter och jiddisch. Minoritetstillhörigheten bygger på självidentifikation, som innebär att varje individ själv avgör om vederbörande tillhör en nationell minoritet.

Lagstiftning

Lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk ger nationella minoriteter särskilda rättigheter. Den 1 januari 2019 trädde ändringar i minoritetslagen i kraft, som stärker rättigheterna. Lagens grundläggande skyddsparagrafer ger de nationella minoriteterna rätt till information, skydd av kultur och språk samt rätt till delaktighet och inflytande.

Minoritetslagstiftningen vilar på två internationella konventioner, Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (ramkonventionen) och den Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (språkstadgan).

Annan lagstiftning som har bäring på de nationella minoriteterna är t.ex. skollagen, språklagen, socialtjänstlagen, diskrimineringslagen och bibliotekslagen.

Syftet med de stärkta rättigheterna är att motverka diskriminering och utsatthet, möjliggöra inflytande och delaktighet samt stödja språklig och kulturell identitet. De nationella minoriteterna har historiskt sett varit utsatta och marginaliserade, vilket många har erfarenheter av än idag.

Förvaltningsområde för finska

Inom de så kallade förvaltningsområdena gäller särskilda rättigheter för finska, meänkieli och samiska. I ett förvaltningsområde har de enskilda bland annat rätt att använda språken vid muntliga och skriftliga kontakter med myndigheterna samt utökade rättigheter inom det primärkommunala området. Region Skåne ingår sedan 2015-02-01 i förvaltningsområdet för finska och erhåller ett årligt statligt bidrag för ändamålet.

Minoritetspolitikens status

Minoritetspolitiken är ett eget politikområde i Sverige och ligger under kulturdepartementets ansvarsområde. Länsstyrelsen i Stockholm ansvarar tillsammans med Sametinget för att samordna och följa upp genomförandet.

Det ska framhållas att minoritetslagen är en rättighetslagstiftning, vilket innebär att en offentlig aktör som Region Skåne ska förverkliga rättigheter och inte enbart tillgodose behov, intressen och önskemål från de som berörs.

Region Skånes arbete och ansvar

Föregående handlingsplan

I samband med att lagen om nationella minoriteter började gälla den 1 januari 2010, påbörjades ett arbete inom Region Skåne med att ta fram en handlingsplan för implementering av lagen, som sedan fastställdes av regionstyrelsen 2013-06-30. I arbetet med planen prioriterades fyra områden; en inledande kartläggning, information minoriteternas rättigheter respektive myndighetsbemötande, främjande och synliggörande av språk och kultur samt former för inflytande såsom samråd och liknande.

Ansvar

Region Skånes ansvar skiljer sig något från kommunernas, vilket kan inverka på förutsättningarna att arbeta gentemot de nationella minoriteterna. Ansvaret för information, att främja språk och kultur och att etablera strukturerade former för samråd sammanfaller, medan kommunerna i vissa fall har ett uttalat ansvar för att tillgodose rättigheter inom förskola och äldreomsorg. Motsvarande lagreglering finns inte för regionernas specifika ansvarsområden.

Nuläge

Återkommande interna uppföljningar har visat att Region Skåne står sig relativt gott inom området informationsskyldighet, såväl beträffande information om rättigheterna som information om Region Skånes ansvarsområden på respektive minoritetsspråk. En särskild utmaning mot bakgrund av organisationens storlek är den interna kunskapsförmedlingen, men det finns goda erfarenheter sedan tidigare av digitala breddutbildningar. Insatserna för att skydda och främja språk och kultur är väl etablerade inom kulturnämndens ansvarsområde medan möjligheterna till inflytande och påverkan genom exempelvis strukturerade samråd hittills har begränsat sig till den sverigefinska minoriteten och kontakterna med övriga minoriteter har varit av sporadisk karaktär. Andra och mer ändamålsenliga former för inflytande och samråd behöver prövas. Slutligen behöver minoriteternas särställning inom diskrimineringsområdet uppmärksammas på ett tydligare sätt inom ramen för Region Skånes samlade likrättsarbete.

Översyn av Region Skånes handlingsplan

Mot bakgrund av att Region Skånes handlingsplan för nationella minoriteter sjuöskades redan 2013 och att lagen för nationella minoriteter reviderades och skärptes i valda delar 2019, beslutade regionstyrelsen 2021-03-26 om en översyn av handlingsplanen. Som ett led i detta arbete genomförde Ramböll en kartläggning på uppdrag av Region Skåne och Länsstyrelsen Skåne, som vi samverkar med i dessa frågor. Kartläggningen omfattar nuläget med Region Skånes och Länsstyrelsen Skånes arbete med nationella minoriteter, goda exempel från jämförbara aktörer samt så kallad good practice inom området i allmänhet.

Rambölls råd och rekommendationer till Region Skåne och samverkanspartnern Länsstyrelsen Skåne kan sammanfattas med följande:

- Region Skåne och Länsstyrelsen Skåne bör vidareutveckla samverkan genom att definiera tydligare syften och mål för det gemensamma arbetet, samt säkerställa att samverkan styrs och prioriteras på ledningsnivå inom verksamheterna för att skapa bättre förutsättningar och minska risken för personbundenhet.
- Lyft upp arbetet med att stärka de nationella minoriteternas rättigheter på ledningsnivå i både länsstyrelsen och regionen.

- Planera och tydliggör syftet med samråden inom verksamheterna och tillsammans med de nationella minoriteterna.
- Påbörja samråd med de nationella minoriteterna och se det som en explorativ process.
- Utbilda personal internt i organisationerna om de nationella minoriteternas rättigheter.
- Använd befintliga strukturer och pågående arbete med mänskliga rättigheter och barnrättsperspektivet som grund för att stärka arbetet med nationella minoriteters rättigheter inom organisationerna.
- Utnyttja befintlig kunskap om medborgardialoger, lärdomar från den egna verksamheten och andras arbete samt relevanta nätverk för att utforma och vidareutveckla arbetet med strukturerade dialoger med nationella minoriteter i Skåne.
- Region Skåne och Länsstyrelsen Skåne kan utgå från processen före, under och efter, vid initiering, utformning och genomförande av samråd.
- Följ upp arbetet med samråd kontinuerligt, både internt och externt, för att skapa en grund för vidareutveckling.
- Arbetet för att stärka barn och ungas inflytande och delaktighet bör börja med att öka deras intresse för sin identitet och historia som nationell minoritet.
- Stärk arbetet med att främja barn och ungas inflytande genom att utgå från det befintliga arbetet med barnrättsperspektiv och ungdomsperspektiv, använd nätverk och ta del av goda exempel samt MUCF:s aktuella material.

Rambölls iakttagelser sammanfaller i allt väsentligt med den bild som har framkommit vid Region Skånes återkommande uppföljningar.

Pågående process

Mot bakgrund av hållningen att snarare se arbetet som en explorativ process, påbörjades ett förankrings- och utvecklingsarbete under 2022 med möjlighet till deltagande och inflytande från samtliga nationella minoriteter. Detta arbete har inledningsvis inriktats på att tillsammans identifiera viktiga frågor för inflytande samt ändamålsenliga former för detta.

Minoritetslagens 5 b § föreskriver att kommuner och regioner ska anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete. Handlingsplanen är koncerngemensam och därmed av övergripande karaktär och syftar till att säkerställa lagstiftningens intentioner inom Region Skånes verksamheter. Planen följer lagstiftningens struktur och arbetet kan med fördel införlivas i ordinarie verksamhetsplanering och budget om det inte finns vägande skäl för att initialt använda en separat aktivitetsplan.

1. Information och myndighetsbemötande

”Kommuner och regioner ska informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter och det allmännas ansvar enligt denna lag och de föreskrifter som denna lag hänvisar till.”
(3 § Minoritetslagen)

”Enskilda har rätt att använda finska, meänkieli respektive samiska vid sina muntliga och skriftliga kontakter med en förvaltningsmyndighet vars geografiska verksamhetsområde helt eller delvis sammanfaller med minoritetsspråkets förvaltningsområde. Detta gäller i ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part, om ärendet har anknytning till förvaltningsområdet.”
(8 § Minoritetslagen)

Även om hälso- och sjukvård inte omfattas av minoritetslagen behöver Region Skåne kunna erbjuda information och service samt föra en dialog med minoriteten om deras rätt till språk, kultur och andra relevanta frågor för minoriteten.

Ett positivt bemötande från myndighetshåll kan förväntas leda till att enskilda i högre grad kommer att utnyttja sina rättigheter. Om det ska kunna ske på ett effektivt sätt måste det inom myndigheterna finnas kunskaper om minoritetslagstiftningen.

Målsättning

Arbeta för att öka kunskapen inom organisationen om lagen om nationella minoriteter, samt ha relevant och korrekt information på de nationella minoritetsspråken på Region Skånes hemsida.

Övergripande aktiviteter

Aktivitet 1: Information om de nationella minoriteterna och deras rättigheter ska finnas tillgänglig på Region Skånes hemsida.

Aktivitet 2: Basinformation om Region Skåne ska finnas på minoritetsspråken på Region Skånes hemsida. Därutöver ska handlingsplanen översättas till minoritetsspråk.

Aktivitet 3: Kompetenshöjande insatser. Region Skånes alla anställda ska erbjudas möjlighet att gå en webbutbildning i Lagen om nationella minoriteter. Region Skånes politiker ska erbjudas information om lagen.

Eftersom ovanstående aktiviteter är av övergripande karaktär, förutsätts de aktuella verksamhetsnära aktiviteterna införlivas i ordinarie verksamhetsplanering och budget, om det inte finns vägande skäl för att inledningsvis använda en separat plan.

2. Skydda, främja och utveckla språk och kultur

”I språklagen (2009:600) anges att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Det allmänna ska även i övrigt främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt.”
(4 § Minoritetslagen)

Historiskt har de nationella minoriteterna i perioder förvägrats att tala sitt eget språk och utöva sin kultur. Utbredningen av flera av språken har minskat över tid, så aktiva åtgärder krävs för att vända utvecklingen.

Målsättning

Arbeta aktivt för att i olika sammanhang stödja och synliggöra de nationella minoriteternas språk, historia och kultur.

Övergripande aktiviteter

Aktivitet 1: Region Skåne ska särskilt beakta minoriteternas språk och kultur i den regionala kulturplanen och i den regionala biblioteksplanen.

Aktivitet 2: Prioritera barn och ungdomars möjlighet att bevara och utveckla sin kultur och sitt språk.

Aktivitet 3: Region Skåne ska synliggöra och främja de nationella minoriteter som har egen flagga och nationaldag genom att flagga på Region Skånes flaggstänger på nationaldagen. Information om de nationella minoriteterna bör synliggöras i Region Skånes olika kanaler för intern och extern kommunikation i anslutning till respektive minoritets nationaldag eller annan högtidsdag.

Eftersom ovanstående aktiviteter är av övergripande karaktär, förutsätts de aktuella verksamhetsnära aktiviteterna införlivas i ordinarie verksamhetsplanering och budget, om det inte finns vägande skäl för att inledningsvis använda en separat plan.

3. Möjligheter till inflytande

”Förvaltningsmyndigheter ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med minoriteterna i sådana frågor.

Samråd enligt första stycket ska ske genom att förvaltningsmyndigheten för en strukturerad dialog med de nationella minoriteterna i syfte att kunna beakta deras synpunkter och behov i myndighetens beslutsfattande.”

(5 § Minoritetslagen)

”Förvaltningsmyndigheter ska särskilt främja barns och ungas möjligheter till inflytande och samråd i frågor som berör dem och anpassa formerna för detta till deras förutsättningar.”

(5 a § Minoritetslagen)

Målsättning

De nationella minoriteterna ska erbjudas samma möjligheter till inflytande och påverkan som majoritetsbefolkningen i frågor som berör dem och vid behov även på det egna språket. Ändamålsenliga former för inflytande utöver traditionella samråd ska prövas.

Övergripande aktiviteter

Aktivitet 1: Fortsätta att tillsammans med de nationella minoriteterna utveckla formerna för inflytande, såväl den strukturerade dialogen som andra möjligheter i Region Skånes olika utvecklings- och beslutsprocesser. Särskilt fokus ska ägnas barn och unga samt unga vuxna.

Aktivitet 2: Synliggöra och kommunicera övriga möjligheter att påverka Region Skånes verksamhet genom exempelvis medborgardialog, brukarsamverkan och Skåneförslaget.

Aktivitet 3: Anpassa arbetssätt och rutiner i Region Skånes utvecklings- och beslutsprocesser för att bättre bidra till möjligheter till inflytande, särskilt i de delar som framhålls i minoritetslagstiftningen.

Eftersom ovanstående aktiviteter är av övergripande karaktär, förutsätts de aktuella verksamhetsnära aktiviteterna införlivas i ordinarie verksamhetsplanering och budget, om det inte finns vägande skäl för att inledningsvis använda en separat plan.

4. Arbeta mot diskriminering

”Denna lag har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.”

(1 § Diskrimineringslagen)

Målsättning

De nationella minoriteterna ska garanteras grundläggande mänskliga rättigheter och friheter som exempelvis skydd från diskriminering i våra verksamheter.

Övergripande aktiviteter

Aktivitet 1: Säkra att minoritetsperspektivet ingår i kunskapshöjande insatser inom likarättsområdet

Aktivitet 2: Säkra att minoritetsperspektivet beaktas i de konkreta åtgärder som initieras inom ramen för likarättsarbetet.

Aktivitet 3: Verka för att arbetet med frågor kopplade till mänskliga rättigheter (MR) i Region Skåne samordnas och effektiviseras med en gemensam plattform och som präglas av ett rättighetsbaserat arbetssätt.

Eftersom ovanstående aktiviteter är av övergripande karaktär, förutsätts de aktuella verksamhetsnära aktiviteterna införlivas i ordinarie verksamhetsplanering och budget, om det inte finns vägande skäl för att inledningsvis använda en separat plan.

5. Organisation av och förutsättningar för arbetet

Ett regionalt samordningsuppdrag för nationella minoriteter etablerades i Region Skåne 2016. Kulturförvaltningen har en befattningshavare på 50 % med inriktning på att främja nationella minoriteters språk och kultur. En regional samordningsgrupp med kompetenser inom kultur, kommunikation och likarätt kan sammankallas vid behov.

Region Skåne deltar i två nationella nätverk, dels ett självorganiserande nätverk för tjänstemän i respektive region, dels ett nätverk för tjänstemän inom kulturområdet med Statens Kulturråd som sammankallande. Därutöver ingår Region Skåne i det regionala tjänstmannanätverket i Skåne, som Länsstyrelsen Skåne sammankallar och som syftar till att stödja kommunerna i minoritetsarbetet med kompetenshöjande insatser och erfarenhetsutbyte.

Förutsättningarna kan emellertid förbättras väsentligt med förhållandevis små medel.

Ansvar för arbetet med MR-frågor är i dag uppdelat i på flera enheter och förvaltningar i Region Skånes organisation. Mot bakgrund av egna och andra aktörers erfarenheter samt Rambölls kartläggning, bör nuvarande struktur prövas mot en samlad och mer ändamålsenlig organisation för MR-frågor.

Likaså behöver frågornas koppling till såväl politiken som koncernledningen klargöras mot bakgrund av tidigare principiella politiska beslut och den praxis som i övrigt råder vad gäller former för samråd och inflytande. Detta är även i linje med Rambölls rekommendationer och vedertagen kunskap om vilka förutsättningar som krävs för ett framgångsrikt arbete.

Övergripande aktiviteter

Aktivitet 1: Klargöra ansvaret för frågorna om nationella minoriteter i den politiska organisationen.

Aktivitet 2: Klargöra ansvaret för frågorna om nationella minoriteter i koncernledningen.

Aktivitet 3: Överväga att samla befintliga resurser för arbetet med mänskliga rättigheter i en gemensam organisation för att mer ändamålsenligt och effektivt arbeta med frågorna.

Aktivitet 4: Beakta resursbehovet i kommande budgetarbete för att säkerställa lagstiftningens intentioner för samtliga nationella minoriteter i Skåne samt överväga behovet av spetskompetens.

Aktivitet 5: Formalisera samverkan med Länsstyrelsen Skåne och andra relevanta aktörer samt fortsätta deltagandet i nationella och regionala nätverk för kunskaps- och erfarenhetsutbyte.

6. Uppföljning samt referenser och källhänvisningar

Uppföljning

Handlingsplanen gäller mellan åren 2023 och 2027. Analogt med plan och budget ska även uppföljningen följa den ordinarie uppföljningen av verksamheten på olika nivåer.

Utfallet av gemensamma och enskilda insatser kan hämtas såväl i de årliga aktivitetsplanerna för minoritetsarbetet som i uppföljningen av kulturnämndens verksamhet.

En kontrollstation för arbetet med handlingsplanen föreslås under 2025. En slutrapport med förslag till revideringar av handlingsplanen sker till regionstyrelsen 2028.

Relevanta styrdokument i Region Skåne

Likarätt

https://www.skane.se/siteassets/organisation_politik/styrandedokument/likarattspolicy-region-skane-2018.pdf

Barnrätt

<https://www.skane.se/namndshandlingar/2064482/>

Principer för medborgardialog

https://www.skane.se/siteassets/organisation_politik/styrandedokument/principer-for-medborgardialog.pdf

Relevant lagstiftning

Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk

Bibliotekslag (2013:801)

Diskrimineringslag (2008:567)

Skollagen (2010:800)

Socialtjänstlagen (2001:453)

Språklag (2009:600)

Referenser/länkar

Kulturdepartementet [Kulturdepartementet - Regeringen.se](https://www.kulturdepartementet.se)

Länsstyrelsen Stockholm <https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/samhalle/social-hallbarhet/manskliga-rattigheter-och-demokrati/nationella-minoriteter-och-minoritetssprak.html>

Institutet för språk och folkminnen [Institutet för språk och folkminnen \(isof.se\)](https://www.institutetfor.sprakochfolkminnen.se)

Minoritet.se www.minoritet.se